

Розділ V

СОЦІАЛЬНИЙ АСПЕКТ ДОСЛІДЖЕННЯ МОВИ

УДК: 378.4

Тетяна Аношкова
(Київ)

ФОРМУВАННЯ МАТРИЦІ ГЛОБАЛЬНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ УКРАЇНИ

У статті визначено поняття глобальної компетентності та виявлено основні складові глобальної компетентності. Застосовуючи методи аналізу та синтезу робіт іноземних дослідників, було викладено та схарактеризовано базові знання, вміння, навички та цінності, необхідні для глобально компетентного випускника вищого навчального закладу. За допомогою аналізу та системного підходу було створено матрицю глобальної компетентності, яка може застосовуватися для підготовки молодих спеціалістів українських університетів. На основі отриманої матриці було виведено базові концепти, які в подальшому можуть застосовуватися для реформування системи вищої освіти України.

Ключові слова: глобалізація, глобальна компетентність, реформування вищої освіти, вміння та навички, підготовка молодих спеціалістів.

Основною ознакою сучасного суспільства є постійна зміна та розвиток усіх сфер людського життя. Економіка, промисловість і культура знаходяться під впливом інформатизації та глобалізації, міграційних процесів, які охопили весь світ та, як наслідок, призвели до переоцінки міжкультурних відносин.

Однією з найважливіших сфер впливу в сучасному суспільстві є освіта. Протягом останніх декількох десятиліть у багатьох країнах світу і в Україні, зокрема, соціальна парадигма змінилася від індустріальної до інформаційної. Вимоги до освітніх програм змінилися під впливом інтеграційних та глобалізаційних процесів, що спровокували створення єдиного інформаційного простору. Такі зміни відбулися настільки швидко, що вони створили необхідність поліпшити всі сфери вищої освіти, оскільки існуючі системи не відповідають вимогам сучасного світу.

Важливим чинником перегляду основних освітніх концепцій у більшості країн є поступове стирання кордонів і збільшення конкуренції на місцевих ринках праці, а отже, підвищення вимог до працездатності молодих спеціалістів.

В умовах усе більш взаємозалежного глобального ринку праці, випускники університетів покликані взаємодіяти з колегами з різних культур. Молоді спеціалісти повинні працювати в міжкультурних командах, вони отримують посади у міжнародних компаніях, і, ймовірно, будуть змушені працювати в різних робочих середовищах, оскільки вони являються представниками сучасної високомобільної робочої сили.

Сьогодні впровадження глобальної освіти є ключовою ланкою в реорганізації системи вищих навчальних закладів провідних країн Європи, Азії та Америки. Науковці, бізнес-лідери та урядовці в усьому світі стурбовані питанням: чи готові сучасні випускники, які вступають на ринок праці, працювати і конкурувати в полікультурному просторі. Оскільки Україна є однією з європейських країн та бере безпосередню участь у зазначених вище процесах, постає необхідність сформувати освітню програму, яка б відповідала вимогам сучасного світу.

Поняття глобальної компетентності вже довгий час досліджується науковцями США, Японії та країн ЄС, серед них можемо виділити Ф. Реймерса, Дж. ДеБоєр, В. Б. Мансіллу, Ш. Вест та ін. В Україні це питання почало вивчатися порівняно недавно. Дослідження глобальної компетентності знаходимо в роботах таких вітчизняних науковців, як Н. Авшенюк, Т. Радченко та Л. Горбунової. Однак, Н. Авшенюк [1] досліджувала лише набуття глобальної компетентності вчителями, а дослідники Т. Радченко [4] та Л. Горбунова [3] ототожнювали це поняття з полікультурною та транскультурною компетентностями.

Мета статті полягає в детальному аналізі складових глобальної компетентності на основі досліджень зарубіжних науковців та представлення власної матриці глобальної компетентності для студентів вищих навчальних закладів України.

Складові глобальної компетентності. Як видно з досвіду, сьогодні формування освітніх цілей відбувається не на державному рівні, а на міжнародному та, навіть, міжкультурному рівнях, де основні пріоритети та цілі в галузі освіти є проголошеними у міжнародних конвенціях та документах, і стали стратегічними цілями міжнародного співтовариства. Навчання молодих фахівців як працювати у складних і суперечливих умовах світової глобалізації є основним завданням глобальної освіти.

На основі детального аналізу поняття глобальної компетентності, який був викладений у нашій роботі «Інтерпретація глобальної компетентності та аналіз суміжних понять» та представлений на XI міжнародній науково-практичній конференції «Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов», можемо дати узагальнене визначення поняттю глобальна компетентність. Отже, глобальна компетентність – це сукупність базових знань, умінь, навичок та цінностей, необхідних для особи, щоб зрозуміти основні міжнародні проблеми, вивчати культурні норми та традиції інших соціумів, розвивати здатність навчатися та співпрацювати з людьми з різних мовних та культурних середовищ і знаходити рішення глобальним проблемам світу [2, с. 9].

Виходячи з цього визначення, можемо сформулювати матрицю глобальної компетентності, яка складається зі знань, умінь та навичок і цінностей. Спершу ми розглянемо, які компоненти відносять до кожної з цих категорій зарубіжні вчені.

Науковці національної освітньої асоціації Америки [7] (National Education Association – NEA) виділяють 4 базові навички, за допомогою яких американські студенти повинні розвинути такі риси, як відповідальність, співробітництво, терпимість і просто людяність. На основі цих характеристик американські вчені вирізняють [7, с. 5]:

- міжнародну обізнаність. Ця категорія забезпечує загальну обізнаність у тенденціях щодо розширення кордонів світу і дає усвідомлення того, як індивідуум впливає на інших людей або навіть нації і культури.
- міжкультурне розуміння. Ця здатність виділяється в рамках полікультурної освіти і включає в себе усвідомлення самобутності кожної культури, а також уміння проявити толерантність і повагу до таких відмінностей.
- мовні та комунікативні навички. Передбачається, що однією з ключових категорій, яка характеризує глобальну освіту, є вільне володіння принаймні, однією нерідною мовою. Це вміння також розвиває культурне розуміння і покращує комунікативні навички.
- навички конкурентоспроможності. Здатність продукувати інноваційні ідеї та творчо мислити, враховуючи економічний, соціальний і технологічний розвиток світу, щоб конкурувати на світовому ринку праці.

Згідно з дослідженнями Мічиганського державного університету [5] роботодавці серед найважливіших умінь і навичок, якими повинен володіти глобально компетентний випускник, включають винахідливість та вміння адаптуватися.

До базових знань можемо віднести:

1. знання власної історії, культурних норм та традицій;
2. розуміння світової історії, соціальних, політичних і економічних процесів;

3. знання культурних відмінностей і відносин між расами, які приймають ці відмінності й отримують вигоду від крос-культурної комунікації;
4. вільне володіння англійською мовою (та хоча б ще однією іноземною мовою) і знання комп'ютерних технологій.

Останньою складовою глобальної компетентності є розвиток власної точки зору та прищеплення цінностей, які стосуються власної культури, поваги до інших культур та дослідження глобальних проблем і викликів сучасного світу [7, с. 11]. До глобальних цінностей також відносять відкритість новим ідеям, можливостям і способам мислення, бажання співпрацювати з іншими, співчуття та смиренність.

Матриця глобальної компетентності. Проаналізувавши існуючі дослідження та дослідивши можливі складові поняття глобальна компетентність, ми можемо створити власну матрицю глобальної компетентності для студентів вищих навчальних закладів України. На перехресті елементів цієї матриці ми зможемо виділити ключові концепти, які допоможуть підготувати глобально компетентних молодих спеціалістів.

Рис. 1. Матриця глобальної компетентності.

Створена матриця глобальної компетентності включає необхідні знання, вміння, навички та цінності, які сприятимуть підготовці успішних та конкурентоспроможних спеціалістів, які задовольняють потреби світового ринку праці.

Ключові концепти, які були виділені в матриці, включають історичні процеси, культуру, унікальність та взаємозалежність. Пояснимо детальніше, що саме означають ці концепти та як вони допоможуть у підготовці глобально компетентних спеціалістів.

1. Глобально компетентний студент повинен знати власну історію, усвідомлювати складність та багатогранність історичних процесів світу.
2. Для успішного функціонування в полікультурному соціумі, студенти повинні досконало знати власну культуру, норми та традиції, цінувати інші культури та знаходити спільну мову з іншими представниками соціуму, враховуючи специфіку їх культурних норм.
3. У сучасному глобалізованому світі студенти повинні навчитися усвідомлювати власну унікальність та функціонувати в соціумі, не обмежуючи унікальність та свободу самовираження інших індивідуумів.
4. Студент повинен уміти аналізувати та встановлювати зв'язок між історичними подіями, сучасними економічними та соціальними процесами, для вирішення глобальних проблем світу.

Отже, детально проаналізувавши поняття глобальної компетентності та його складових, можемо зробити висновок, що набуття вказаних нами знань, умінь, навичок та цінностей молодими фахівцями призначене для підвищення їх конкурентоспроможності, інтелектуального та культурного розвитку особистості, формуючи здатність реагувати на зміни нашого часу та можливість успішно працювати у сучасному глобалізованому світі.

Отримані результати слід враховувати при реформуванні сучасної системи вищої освіти України. Підготовка глобально компетентних спеціалістів буде корисною не тільки для самих студентів, а й допоможе у розвитку економічної, соціальної та політичної сфер суспільства, зробивши нашу країну успішною та процвітаючою.

Розглянуте нами питання потребує подальшого вивчення, оскільки сучасний звіт змінюється кожного дня, висуваючи все нові вимоги до представників глобального ринку праці.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авшенюк Н. М. Міжнародні підходи до обґрунтування глобальної компетентності вчителя [Електронний ресурс] / Н. А. Авшенюк – Режим доступу до ресурсу: <http://lib.iitta.gov.ua/4037/1/Binder1.pdf>.
2. Аношкова Т. А. Інтерпретація глобальної компетентності та аналіз суміжних понять / Т. А. Аношкова. – Київ, 2016. – 136 с. – (Сучасні підходи та інноваційні тенденції у викладанні іноземних мов: Матеріали XI Міжнародної науково-практичної конференції, 24 березня 2016 р.).
3. Горбунова Л. С. Транскультурна компетентність: освітній шлях до глобальної культури миру / Л. С. Горбунова. // Філософія освіти. – 2014. – №2. – С. 141–167.
4. Радченко Т. А. Швейцарський досвід організації навчального процесу на засадах полікультурності у вищій школі / Т. А. Радченко // Порівняльно-педагогічні студії. – 2015. – № 2. – С. 70–76.
5. Реймерс Ф. Навчання глобальній компетенції [Електронний ресурс] / Фернандо Реймерс // Гарвардська вища школа освіти. – 2009. – Режим доступу до ресурсу: <https://www.neafoundation.org>
6. DeBoer J. Developing Direct Measures of Global Competence [Електронний ресурс] / J. DeBoer, G. Stump, F. Carter-Johnson // MIT Teaching and Learning Laboratory. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://tll.mit.edu/sites/default/files/examples/GCS%20ASEE.pdf>.
7. Mansilla V. B. Educating for Global Competence: Preparing Our Youth to Engage the World / V. B. Mansilla, A. Jackson. – New York: Council of Chief State School Officer & Asia Society Partnership for Global Learning. – 120 с.

Tetiana Anoshkova

CONSTRUCTION OF GLOBAL COMPETENCE MATRIX FOR STUDENTS OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

The article defines the concept of global competence and identified the major components of global competence. The works of foreign researchers were thoroughly studied using the methods of analysis and synthesis. The results of these studies were described in the current article. In

accordance with the obtained definition of global competence, the author characterized the basic knowledge, skills and values necessary for the globally competent graduates of university. Using analysis and systematic approach the matrix of global competence was constructed. Taking into account all the components of the matrix, there were identified core concepts that can be used for training young specialists at Ukrainian universities. Based on the matrix, such concepts as historical processes, cultural awareness, uniqueness of an individual and interrelation were derived. The results obtained are of great importance for modern graduates and later can be used to improve the program of higher education in Ukraine.

Key words: globalization, global competence, higher education improvement, skills, training young specialists.

Татьяна Аношкова

ФОРМИРОВАНИЕ МАТРИЦЫ ГЛОБАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ ДЛЯ СТУДЕНТОВ ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЙ УКРАИНЫ

В статье определено понятие глобальной компетентности и выявлены основные составляющие глобальной компетентности. Применяя методы анализа и синтеза в исследовании работ зарубежных ученых, были изложены и охарактеризованы базовые знания, умения, навыки и ценности, необходимые для глобально компетентного выпускника высшего учебного заведения. С помощью анализа и системного подхода была создана матрицу глобальной компетентности, которая может применяться для подготовки молодых специалистов украинских университетов. На основе полученной матрицы были выведены базовые концепты, которые в дальнейшем могут применяться для реформирования системы высшего образования Украины.

Ключевые слова: глобализация, глобальная компетентность, реформирования высшего образования, умения и навыки, подготовка молодых специалистов.

УДК 81.42 +801.631.5=111

Гелена Лисенко
(Київ)

ЩОДО МОВНОЇ СИТУАЦІЇ В АВСТРІЇ

У статті розглядаються проблеми функціонування полінаціональних мов Європи, що, в свою чергу, пояснюється політичними, національними та соціальними пристрастями. Автор зазначає, що різниця між німецькою та австрійською мовою дуже істотна. У статті аналізуються рекомендації щодо збереження основних мовних прав для всіх громадян Австрії, проводиться аналіз різних структур на всіх рівнях мови. Автор звертає особливу увагу на фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні особливості, а також особливості словотвору та прагматики.

Ключові слова: *проблеми функціонування, фонетичні, лексичні, граматичні, орфографічні особливості, особливості словотвору та прагматики.*

Постановка наукової проблеми та її значення. Серед полінаціональних мов Європи – англійської, французької – німецька мова посідає особливе місце. На території Німеччини існує німецький варіант німецької мови для німецької нації (*Binnendeutsch*), а в Австрії поширений австрійський варіант німецької мови або так звана австрійська мова (*Österreichisch*). У Швейцарії вживається швейцарський варіант німецької мови (*Schwyzertüütsch*). У Люксембурзі як на державному, так і на побутовому рівні також функціонує німецька мова.